

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
Odbor Parlamentný inštitút

Edícia: Porovnávacie analýzy

15/2021

Ochrana novinárov v členských štátoch Európskej únie

Vypracovala: PhDr. Natália Petranská Rolková, PhD.,
Odbor Parlamentný inštitút

Spolupráca: Renáta Koutenská, stážistka

Schválila: Mgr. Natália Švecová,
riaditeľka Odboru Parlamentný inštitút

Bratislava

13. októbra 2021

Anotácia:

Porovnávací analýza sa zameriava na prehľad novinárskych stavovských organizácií v štátoch EÚ i na medzinárodné a národné organizácie a inštitúty chrániace novinárov. Všíma si ich postavenie, kompetencie, organizáciu, zameriava sa na modelové prípady a príklady dobrej praxe. Pokúša sa priniesť pohľad na zásadné prvky legislatívy v danej oblasti, a tiež na medzinárodné dokumenty a charty, ktoré sa zasadujú za zlepšovanie postavenia novinárov a ich ochranu.

Kľúčové slová:

novinári, žurnalistika, novinárske organizácie, legislatívna ochrana novinárov

Postavenie Odboru Parlamentný inštitút definuje § 144 zákona NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého Parlamentný inštitút plní informačné, vzdelávacie a dokumentačné úlohy súvisiace s činnosťou NR SR a jej poslancov. Súčasťou odboru je aj Oddelenie Parlamentná knižnica a Oddelenie Parlamentný archív.

V rámci informačnej činnosti Odbor Parlamentný inštitút vydáva spravidla tieto informačno-analytické materiály:

V oblasti vzdelávania Odbor Parlamentný inštitút zastrešuje úvodné inštruktážne semináre najmä pre novozvolených poslancov, účasť Kancelárie NR SR na parlamentnej rozvojovej spolupráci určenej pre zahraničné parlamenty, stážový program pre študentov vysokých škôl, ako aj ďalšiu vzdelávaciu, prednáškovú a publikačnú činnosť.

Materiál slúži výlučne pre poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a zamestnancov Kancelárie NR SR a nemôže v plnej miere nahrádzať právne alebo iné odborné poradenstvo v danej oblasti. Údaje, použité v materiáli, sú aktuálne k dátumu jeho zverejnenia. Zverejňovanie materiálu je možné iba so súhlasom Odboru Parlamentný inštitút a autorov.

Obsah

Úvod.....	4
Situácia v oblasti ochrany novinárov v Slovenskej republike.....	6
A) Regulácia povolania novinára z pohľadu praxe.....	6
B) Regulácia výkonu práce novinára z pohľadu legislatívy	7
1. Stavovské organizácie novinárov v štátoch EÚ	9
Prehľad postavenia a pôsobnosti vybraných novinárskych združení.....	14
2. Inštitúty ochrany novinárov	19
A) Medzinárodné organizácie novinárov	19
B) Inštitúty ochrany novinárov na úrovni štátov a médií	21
3. Legislatíva a dokumenty	25
A) Legislatíva na národnej úrovni	25
B) Medzinárodné normy dotýkajúce sa slobody prejavu a práv novinárov	26
Záver	29
Zdroje	31

Úvod

V porovnávací analýze sa zameriavame na tri základné okruhy:

- novinárske organizácie v členských štátoch EÚ;
- medzinárodné organizácie na ochranu novinárov a inštitúty ochrany ich práce na národnej úrovni (tlačové rady, mediálny ombudsman a iné);
- legislatíva chrániaca novinárov a medzinárodné dokumenty.

Ochrana novinárov

Odbor Parlamentný inštitút Kancelárie NR SR sa v záujme získania potrebných údajov obrátil okrem iného na *Slovenský syndikát novinárov (SSN)*, ktorý nám sprostredkoval mnohé informácie. Bolo mu pri tom nápomocné aj právne oddelenie Medzinárodnej federácie novinárov (IFJ), ktorá vývoj situácie v tejto oblasti pozorne mapuje. Údaje sme tiež čerpali z relevantných odpovedí nachádzajúcich sa v internej databáze výmeny informácií Európskeho centra pre parlamentný výskum a dokumentáciu (ECPRD)¹. Keďže však išlo o dáta spred viacerých rokov, tieto sme ďalej overovali a dopĺňali pomocou webových sídiel jednotlivých organizácií a inštitúcií, aktuálnym znením legislatívy a inými relevantnými internetovými zdrojmi.

¹ ECPRD (<https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/public/page/about>; dostupné po prihlásení), zoznam relevantných požiadaviek pozri v zdrojoch na konci materiálu.

Pri analýze témy ochrany novinárov na slovenskej i medzinárodnej úrovni je potrebné definovať, kto spadá pod novinárske profesie, a teda koho táto ochrana zahŕňa, aký je okruh chránených osôb. V Slovenskej republike sa v roku 2015 doplnila databáza registra v rámci Národnej sústavy povolání (www.sustavapovolani.sk) o tieto zamestnania (a ďalšie povolania technického charakteru):

žurnalista, novinár	https://www.sustavapovolani.sk/karta_zamestnania-64320
publicista	https://www.sustavapovolani.sk/karta_zamestnania-64324
redaktor právnych textov	https://www.sustavapovolani.sk/karta_zamestnania-496177
spravodajca	https://www.sustavapovolani.sk/karta_zamestnania-64325
šéfredaktor	https://www.sustavapovolani.sk/karta_zamestnania-64323
vydavateľský redaktor	https://www.sustavapovolani.sk/karta_zamestnania-496128
výtvarný redaktor	https://www.sustavapovolani.sk/karta_zamestnania-496129

Jednotlivé organizácie v Európe vrátane Slovenského syndikátu novinárov vychádzajú pri definovaní práv a povinností novinára z požiadaviek, ktoré sa naňho kladú. Ide konkrétne o:

1. prax, respektíve dosiahnuté vzdelanie v danom odbore (žurnalistika, masmédiá);
2. prevažujúci príjem dosiahnutý z autorskej či inej novinárskej činnosti;
3. publikačná činnosť, zverejňovanie článkov v požadovanom minimálnom rozsahu za určené obdobie (spravidla za jeden rok);
4. členstvo v organizácii, vyplnenie prihlášky a zaplatenie členského príspevku;
5. prístup k aktuálne platnému *Etickému kódexu novinára*² a jeho rešpektovanie.

² Aktuálne platný Etický kódex novinára je dostupný online na <http://www.ssn.sk/eticky-kodex-novinara/> [cit. 24.9.2021]. Slovenský syndikát novinárov na splnení daných požiadaviek trvá a od svojich členov ich vyžaduje, a to i z dôvodu jeho členstva v Medzinárodnej federácii novinárov a Európskej federácii novinárov.

Situácia v oblasti ochrany novinárov v Slovenskej republike³

A) Regulácia povolania novinára z pohľadu praxe

Ako vrcholné stavovské združenie pôsobí na Slovensku od roku 1990 *Slovenský syndikát novinárov*, ktorý ako jediná nezávislá organizácia novinárov spĺňa kritériá na členstvo v strešných medzinárodných organizáciách – v Medzinárodnej federácii novinárov (IFJ) a Európskej federácii novinárov (EFJ) so sídlom v Bruseli. Združuje zamestnancov tlačných, rozhlasových, televíznych a digitálnych médií, tlačových agentúr a tiež nezávislých novinárov a publicistov. Združujú sa v kluboch podľa sféry svojho novinárskeho záujmu. V súčasnosti má SSN približne 2000 členov. Pôsobí v nasledujúcich oblastiach:

- pracovnoprávnej – obhajuje profesijné záujmy svojich členov, sprostredkuje uzatváranie kolektívnych zmlúv, poskytuje právnu ochranu v prípade pracovných sporov,
- mediálnych zákonov – pravidelne sa podieľa na pripomienkovaní mediálnych zákonov, dbá o ich dodržiavanie a poskytuje svojim členom právnu pomoc,
- sociálnej a právnej,
- vzdelávania novinárov a študentov žurnalistiky,
- medzinárodnej spolupráce novinárov,
- informačného servisu.

V súvislosti so žiadosťou o právnu či sociálnu pomoc sa na Slovenský syndikát novinárov môžu obracať jeho členovia, v prípade pracovných či právnych otázok aj nečlenovia.⁴

Počet aktívnych novinárov pôsobiacich na území Slovenskej republiky sa odhaduje približne na 6 500. Členská základňa SSN zahŕňa približne 1/3 z nich, výzvou do budúcnosti je usilovať sa o organizovanie ďalších. Prevažná časť novinárskej obce nie je registrovaná, menšia časť je obsiahnutá v odborových organizáciách pôsobiacich v rámci väčších médií alebo v menších občianskych združeniach (napr. Slovenská asociácia novinárov, Asociácia slovenských novinárov, Združenie slovenských novinárov, atď.).

Slovenský syndikát novinárov, Asociácia vydavateľov tlače a Interactive Advertising Bureau (združenie pre internetovú reklamu upravujúce pôsobenie internetových médií) vytvorili v roku 2001 s cieľom chrániť novinársku obec a jej dobré meno **Asociáciu na ochranu novinárskej etiky** (www.aonesr.sk). Jej výkonným orgánom je **Tlačovo-digitálna rada**

³ Táto kapitola sa opiera o informácie z rozboru aktuálnej situácie, ktorú poskytol predseda SSN Mgr. Daniel Modrovský.

⁴ Viac na <http://www.ssn.sk/>.

Slovenskej republiky (www.trsr.sk), ktorá pôsobí v oblasti etickej samoregulácie novinárov od roku 2002. Môžu sa na ňu obracať fyzické alebo právnické osoby so žiadosťou o preskúmanie podnetov upozorňujúcich na porušenie novinárskej etiky alebo podnetov týkajúcich sa bránenia novinárom v prístupe k informáciám.

V súvislosti s podnetmi týkajúcimi sa rozhlasového a televízneho vysielania je potrebné obracať sa na Radu pre vysielanie a retransmisiu (www.rvr.sk), v prípade Rozhlasu a televízie Slovenska na Radu RTVS (<https://www.rtv.slovensko.sk/rada-rtvs/o-rade-rtvs>).

Problémy týkajúce sa najmä Zákonníka práce má aj v prípade novinárov vo svojej pôsobnosti Inšpektorát práce (www.ip.gov.sk), skúsenosti sú aj s aktivitou Verejného ochrancu práv (www.vop.gov.sk).

Nasledujúce medzinárodné novinárske organizácie pôsobia aj v rámci Slovenskej republiky:

- **Európske centrum pre slobodu tlače a médií** (European centre for press and media freedom, ECPMF, <https://www.ecpmf.eu/>)
- **Reportéri bez hraníc** (Reporters sans frontières/Reporters Without Borders, RSF, <https://rsf.org/>) – nezisková organizácia vydávajúca každoročne rebríček slobody tlače v jednotlivých krajinách (aktuálne patrí Slovensku 33 priečka, Česku 40, Poľsku 62 a Maďarsku 89).

B) Regulácia výkonu práce novinára z pohľadu legislatívy

V právnom poriadku Slovenskej republiky platí v súčasnosti viacero legislatívnych noriem, podľa ktorých sa novinári pri výkone svojho povolania orientujú a riadia. Ide o:

- [zákon č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení neskorších predpisov](#)
- [zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov](#)
- [zákon č. 385/2008 Z. z. o Tlačovej agentúre Slovenskej republiky a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov](#)
- [zákon č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov \(tlačový zákon\) v znení neskorších predpisov](#) (ostatnou novelou z roku 2019 znovu zaviedol právo na odpoveď v prípade politikov). V zákone neexistuje definícia pojmov novinár, novinárske dielo či investigatívna žurnalistika, ktoré sú bežné v krajinách ako napríklad Nemecko, Dánsko či Švédsko
- [zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov](#)
- [zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov](#)
- [zákon č. 147/2001 Z. z. o reklame a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov](#)

- [zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov](#) a ďalšie.

Ďalej evidujeme spolu deväť noriem obsahujúcich slovo novinár:

- [zákon NR SR č. 13/1993 Z. z. o umeleckých fondoch v znení neskorších predpisov](#) (uplatňuje sa v súvislosti s Literárnym fondom a jednotlivými príspevkami na autorskú či inú činnosť, aktuálne sa pripravuje jeho zmena)
- [zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov](#) (v prípade novinárov sa uplatňuje, ak ide o cudzieho štátneho príslušníka vykonávajúceho dané povolanie na území SR)
- [zákon č. 92/2008 Z. z. o komoditnej burze a o doplnení zákona NR SR č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov](#).

Ďalších šesť noriem je skôr historického charakteru.⁵

---

⁵ Ide o:

- [zákon č. 56/1991 Zb. o rokovacom poriadku Federálneho zhromaždenia](#) (upravoval vzťahy s novinármi)
- č. 77/1966 Zb. – Vyhláška Štátnej komisie pre financie, ceny a mzdy o platovom poriadku pre pracovníkov orgánov štátnej správy
- č. 5/1965 Zb. – Vládne nariadenie o zmenách názvov niektorých fakúlt
- č. 120/1960 Zb. – Vládne nariadenie o zmenách v organizácii vysokých škôl
- č. 150/1949 Zb. – Nariadenie ministrov práce a sociálnej starostlivosti a vnútra, ktorým sa určuje odchýlna úprava výmery platenej dovolenej na zotavenie v roku 1949 pre niektorých zamestnancov zahraničnej služby, redaktorov a členov umeleckých súborov
- č. 92/1945 Zb. – Vyhláška o nových platidlech československé meny.

1. Stavovské organizácie novinárov v štátoch EÚ

Takéto organizácie môžeme spravidla rozdeliť na dva zakladané typy pôsobiace vo všetkých členských štátoch EÚ:

- a) odborové zväzy;
- b) združenia novinárov.

Usilujú sa zabezpečiť rešpektovanie slobody tlače, ako aj optimálne pracovné podmienky pre svojich členov, starajú sa o rešpektovanie ich autorských práv a dávajú im príležitosti na zlepšovanie zručností.

Snažia sa povzbudiť mediálny a komunikačný sektor, aby aktívne podporovali otvorenosť a dialóg v spoločnosti. Členovia majú nárok na právnu ochranu vo všetkých pracovných záležitostiach, dostávajú finančné podpory v núdzových situáciách a rady v mnohých otázkach týkajúcich sa pracovného práva.

Zoznam novinárskych organizácií členských štátov EÚ registrovaných v Európskej federácii novinárov

Slovenský názov	Originálny názov	Anglický názov	Webové sídlo
Belgicko			
Všeobecné združenie profesionálnych novinárov Belgicka	Association Générale des Journalistes Professionnels de Belgique	General Association of Professional Journalists of Belgium	www.ajp.be
Združenie profesionálnych novinárov	Association des Journalistes Professionnels	Association of Professional Journalists	www.ajp.be
Flámske združenie novinárov	Vlaamse Vereniging van Journalisten	Flemish Association of Journalists	www.journalist.be
Bulharsko			
Zväz bulharských novinárov	Съюзът на българските журналисти	Bulgarian Journalists' Union	www.sbj-bg.eu
Zväz novinárov v Bulharsku – Podkrepa	Съюз на журналистите в България – Подкрепа	Union of Journalists in	

		Bulgaria – Podkrepa	
Cyprus			
Zväz pracovníkov tlače	Basın Emekçileri Sendikası	Union of Press Workers	www.basinsen.org
Zväz cyperských novinářů	Ένωση Συντακτών Κύπρου	Union of Cyprus Journalists	www.esk.org.cy
Česko			
Syndikát novinářů České republiky	Syndikát novinářů České republiky	Union of Journalists of Czech Republic	www.syndikat-novinaru.cz
Dánsko			
Dánský zväz novinářů	Dansk Journalistforbund	Danish Union of Journalists	www.journalistforbundet.dk
Estónsko			
Estónske združenie novinářů	Eesti Ajakirjanike Liit	Estonian Association of Journalists	www.eal.ee
Fínsko			
Fínský zväz novinářů	Suomen Journalistiliitto	Union of Journalists in Finland	www.journalistiliitto.fi
Francúzsko			
Národný syndikát novinářů	Syndicat National des Journalistes	National Union of Journalists	www.snj.fr
Francúzska demokratická konfederácia pre prácu – novinári	Confédération Française Démocratique du Travail – Journalistes	French Democratic Confederation of Labor – Journalists	www.cfdt-journalistes.fr
Národný syndikát novinářů – Všeobecná konfederácia práce	Syndicat National des Journalistes – Confédération générale du travail	National Union of Journalists – General Confederation of Labor	www.snjcgt.fr

Grécko			
Novinársky zväz aténskych denníkov	Ένωσις Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών	Journalists' Union of Athens Daily Newspapers	www.esica.gr
Novinársky zväz macedónskych a tráckych denníkov	Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Μακεδονίας-Θράκης	Journalists' Union of Macedonia and Thrace Daily Newspapers	www.esiemth.gr
Holandsko			
Holandské združenie novinárov	Nederlandse Vereniging van Journalisten	Dutch Association of Journalists	www.nvj.nl
Chorvátsko			
Združenie chorvátskych novinárov	Hrvatsko novinarsko društvo	Croatia Journalists' Association	www.hnd.hr
Zväz chorvátskych novinárov	Sindikát novinara Hrvatske	Trade Union of Croatian Journalists	www.snh.hr
Írsko			
Národný zväz novinárov	National Union of Journalists	National Union of Journalists	www.nuj.org.uk
Litva			
Litovský zväz novinárov	Lietuvos žurnalistų sąjunga	Lithuanian Union of Journalists	www.lzs.lt
Lotyšsko			
Lotyšský zväz novinárov	Latvijas Žurnālistu savienība	Latvian Union of Journalists	www.zurnalistusavieniba.lv
Lotyšské združenie novinárov	Latvijas Žurnālistu asociācija	Latvian Association of Journalists	www.latvijaszurnalisti.lv
Luxembursko			
Luxemburské združenie	Association luxembourgeoise des	Luxembourg Association of	www.journalist.lu

profesionálnych novinárov	journalistes professionnels	Professional Journalists	
Maďarsko			
Maďarský tlačový zväz	Sajtószakszervezet	Hungarian Press Union	www.sajtoszakszervezet.hu
Malta			
Inštitút maltských novinárov	Istitut tal-Ġurnalisti Maltin	Institute of Maltese Journalists	www.igm.mt
Nemecko			
Nemecký zväz novinárov a novinárov v Spojenom odbore zväze	Deutsche Journalistinnen- und Journalisten-Union in Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft (ver.di)	German Union of Journalists in United Services Union	www.dju.verdi.de
Nemecké združenie novinárov	Deutscher Journalisten-Verband	German Association of Journalists	www.djv.de
Poľsko			
Združenie novinárov Poľskej republiky	Stowarzyszenie Dziennikarzy Rzeczypospolitej Polskiej	Association of Journalists of the Republic of Poland	www.dziennikarzerp.org.pl
Združenie poľských novinárov	Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich	Association of Polish Journalists	www.sdp.pl
Spoločenstvo novinárov	Towarzystwo Dziennikarskie	Society of Journalists	www.towarzystwo-dziennikarskie.pl
Portugalsko			
Zväz novinárov	Sindicato dos Jornalistas	Union of Journalists	www.jornalistas.eu
Rakúsko			
Zväz zamestnancov súkromného sektoru – tlač, žurnalistika, papier	Gewerkschaft der Privatangestellten – Druck, Journalismus, Papier	Union of Private Sector Employees – Printing, Journalism, and Paper	www.gpa-djp.at

Younion – všeobecný zväz	Younion – Die Daseinsgewerkschaft	Younion – General Union	www.younion.at
Rumunsko			
Rumunský zväz novinárov MediaSind	Sindicatul Român al Jurnaliștilor MediaSind	Romanian Union of Journalists MediaSind	www.mediasind.ro
Slovensko			
Slovenský syndikát novinárov	Slovenský syndikát novinárov	Slovak Union of Journalists	www.ssn.sk
Slovinsko			
Slovinský zväz novinárov	Sindikát Novinarjev Slovenije	Slovenian Union of Journalists	www.sindikát-novinarjev.si
Slovinské združenie novinárov	Društvo novinarjev Slovenije	Slovenian Association of Journalists	www.novinar.com
Španielsko			
Federácia novinárskych združení Španielska	Federación de Asociaciones de Periodistas de España	Federation of Journalists' Associations of Spain	www.fape.es
Federácia novinárskych zväzov	Federación de Sindicatos de Periodistas	Federation of Unions of Journalists	www.fesperiodistas.org
Švédsko			
Švédske združenie novinárov	Svenska Journalistförbundet	Swedish Association of Journalists	www.sjf.se
Taliansko			
Národná federácia talianskej tlače	Federazione Nazionale della Stampa Italiana	National Federation of the Italian Press	www.fnsi.it

Zdroj: Spracované podľa <https://europeanjournalists.org/members/>.

Prehľad postavenia a pôsobnosti vybraných novinárskych združení

Belgicko, Association Générale des Journalistes Professionnels de Belgique (www.ajp.be)

Všeobecné združenie profesionálnych novinárov Belgicka (AGJPB) hrá kľúčovú úlohu pri uznávaní profesionálnych novinárov. Pôsobí ako spojovací článok medzi novinármi, schvaľovacou komisiou a ministerstvom vnútra. Druhou povinnosťou zverenou AGJPB je osobitný dôchodkový systém pre platených profesionálnych novinárov, ktorí sa doň dostanú hneď po ich uznaní. AGJPB plní aj tretie poslanie – zodpovednosť, ktorú verejné orgány zverili AGJPB vo veciach vzťahov medzi justíciou a políciou na jednej strane a médiami na druhej strane. V tejto súvislosti má AGJPB a jej etické orgány ústrednú úlohu pri riešení (možných) konfliktov medzi justíciou a tlačou.

Okrem vyššie spomenutých právnych poslaní prikladá AGJPB zásadný dôraz na individuálnu službu členom a venuje jej veľkú časť svojich prostriedkov. Problémy, ktoré sa objavujú, sú také početné a rôznorodé, že asociácia v priebehu času vyvinula sériu kolektívnych nástrojov, ktoré umožnili výrazne profesionalizovať ponúkané služby. Národní tajomníci (právnici) poskytujú členom právne poradenstvo a novinár môže využívať služby špecializovaného právnika.

Jednotlivé redakcie volia do AGJPB svojich zástupcov, ktorí tvoria spojovací článok medzi členmi a profesijným zväzom. Majú prospech zo statusu organizovaného frankofónnym dohovorom a sú najmä „strážcami“ kolektívnych zmlúv uzavretých AGJPB.

Česko, Syndikát novinářů České republiky (www.syndikat-novinaru.cz)

Syndikát sa riadi [Stanovami](#) prijatými v roku 2014. Je politicky neutrálny, nezávislý od ideologických, náboženských, politických a ekonomických štátnych i súkromných štruktúr. Člen je povinný dodržiavať Stanovy a riadiť sa [Etickým kódexom novinára](#). Združujú sa v kluboch na regionálnom alebo záujmovom princípe. Syndikát je v ČR najväčšou stavovskou organizáciou. Má zriadenú svoju komisiu pre etiku, ktorej môžu občania adresovať svoje konkrétne sťažnosti na mediálny obsah. Syndikát sa na svojich stránkach odvoláva na [Deklaráciu princípov novinárskeho správania](#) Medzinárodnej federácie novinárov z roku 1954, (upravenú v roku 1986).

Francúzsko, Syndicat National des Journalistes (www.snj.fr)

Národný syndikát novinárov (SNJ) každý rok usporadúva kongres, kde sa prezentujú a prerokúvajú správy o činnosti a finančné správy. Kongres každé dva roky obnovuje dva riadiace orgány SNJ: národný výbor, ktorý je akýmsi vnútorným „parlamentom“, a národný úrad, ktorý preberá výkonnú úlohu. Národný výbor volený na

dva roky delegátmi zasadajúcimi na kongrese má najširšie právomoci v oblasti riadenia záujmov SNJ. Má okolo 100 riadnych a náhradných členov. Po svojom zvolení si na dva roky volí výkonnú štruktúru SNJ. Národná kancelária má 30 členov a spomedzi nich vymenúva piatich generálnych tajomníkov vrátane hlavného tajomníka. Ten je zodpovedný za vykonávanie rozhodnutí kongresu a národného výboru, zastupuje SNJ a v prípade potreby koná v jeho mene. Predsedníctvo sa schádza každý mesiac.

Rovnosť pohlaví je pre syndikát cieľom, o ktorý sa musí usilovať každá jeho sekcia, každý z jeho orgánov, každá z delegácií a zastúpení. Táto rovnosť je povinnosťou jeho vnútroštátnych orgánov (Národný výbor a Národná kancelária).

Holandsko, Nederlandse Vereniging van Journalisten (www.nvj.nl)

Holandské združenie novinárov (NVJ) poskytuje širokú škálu právnej pomoci. Členom je k dispozícii bezplatná telefonická linka, kde sa môžu poradiť o právnych otázkach. Pokiaľ má člen problém s neuhradenými faktúrami od klienta, po konzultácii s právnikmi NVJ môžu títo klienta písomne vyzvať na zaplatenie. Ak platba stále nie je vykonaná, NVJ môže proti klientovi začať súdne konanie. Právne vedenie a náklady na súdne spory hradí NVJ, ak má člen plné členstvo.

NVJ má zriadené špeciálne oddelenie pre slobodu tlače, ktoré sa zameriava na právne hrozby, s ktorými sa môžu (hlavne investigatívni) novinári na voľnej nohe stretnúť, keď publikujú články o citlivých otázkach. Pomoc sa poskytuje pred aj po publikovaní, ide však iba o právnu pomoc, nie o novinárske etické hodnotenie. Ak novinár podľa názoru komory konal s náležitou starostlivosťou a napriek tomu je predvolaný v súdnom konaní, môže komora pomôcť novinárovi v súdnom spore a tiež mu pomôcť pri žiadosti o náhradu nákladov konania cez Fond slobody tlače zriadený NVJ.

Írsko (*a Spojené kráľovstvo*), National Union of Journalists (www.nuj.org.uk)

Pravidlá Národného zväzu novinárov (NUJ), založeného roku 1907, stanovujú, že môže pozostávať okrem novinárov, zamestnaných i na voľnej nohe, aj z fotografov, tvorivých umelcov redakčne pôsobiacich v novinách, časopisoch, publikáciách, ďalej vo vysielaní, v styku s verejnosťou a informáciami a v elektronických médiách (reklamní a módní fotografi, reklamní textári, pracovníci a redaktori počítačových platforiem atď.).

NUJ tvorí niekoľko rád, ktoré riešia problémy podľa regiónu pôsobenia (Národná výkonná rada, Írska výkonná rada, Škótska výkonná rada, Waleská výkonná rada), podľa sektorov (Rada pre vysielanie, Rada pre novinárov na voľnej nohe, Rada pre časopisy a knihy, Rada pre nové médiá, Rada pre noviny a tlačové agentúry, Rada pre PR a komunikáciu) a

podľa špeciálnych atribútov (Rada pre rovnosť, Rada pre zdravotne postihnutých, Rada pre členov 60+ atď.).

NUJ spravuje dve charitatívne organizácie. NUJ extra je hlavná charitatívna organizácia únie založená s cieľom pomáhať členom a na nich závislým osobám v čase finančných ťažkostí. Pamätný fond Georga Vinera podporuje černošských a ázijských študentov prostredníctvom školení žurnalistiky.

Maďarsko, Magyar Ujsagirok Orszagos Szovetsege (<https://muosz.hu/>)

V Maďarsku pôsobí popri Maďarskom tlačovom zväze aj Národné združenie maďarských novinárov (MUOSZ) ako najstaršia novinárska organizácia, ktorej začiatky siahajú do roku 1896. Má 3500 členov, ale nie je súčasťou Európskej federácie novinárov. Má svoju Etickú komisiu.

Poľsko, Stowarzyszenie Dziennikarzy Rzeczypospolitej Polskiej (www.dziennikarzerp.org.pl)

Združenie novinárov Poľskej republiky (SDRP) – sociálna a profesijná organizácia – vzniklo po roku 1989 ako nástupnícka organizácia Združenia novinárov Poľskej ľudovej republiky z roku 1951. Ako opozičná novinárska organizácia bolo ešte v roku 1956 založené i dnes existujúce Združenie poľských novinárov (SDP). SDRP má 15 pobočiek v regiónoch. Popri svojich riadiacich orgánoch má aj Hlavný novinársky súd. Treťou najväčšou organizáciou, aj medzinárodne ukotvenou, je novovzniknuté Spoločenstvo novinárov. Situácia v Poľsku je teda v porovnaní so Slovenskom aj Českom, kde existuje iba jedna reprezentatívna organizácia, aj vzhľadom na počet obyvateľov iná.

Rakúsko, Gewerkschaft der Privatangestellten – Druck, Journalismus, Papier (www.gpa-djp.at)

Zväz zamestnancov súkromného sektoru – tlač, žurnalistika, papier (GPA-DJP) je najväčší odborový zväz v Rakúskej odborovej federácii. Zastupuje záujmy zamestnancov rakúskeho súkromného sektoru, zamestnancov grafického a papierenského priemyslu a novinárov. Oficiálny dátum vzniku je rok 2006, história však siaha do roku 1945.⁶ Základné okruhy záujmu Zväzu sú pracovné právo, pracovný čas, ochrana údajov, digitalizácia, rovnosť a podobne.

---

⁶ Ešte staršou organizáciou je pritom Zväz komunitných pracovníkov v umení, médiách, športe a slobodných povolaniach ([Gewerkschaft der Gemeindebediensteten Kunst, Medien, Sports, Freie Berufe](http://www.gewerkschaft-beruf.at)) pretrvávajúca od roku 1869, ktorá pokrýva širší okruh povolání, nie je však členom Európskej federácie novinárov.

Španielsko, Federación de Asociaciones de Periodistas de España (www.fape.es)

Federácia novinárskych združení Španielska (FAPE) je poprednou profesijnou organizáciou pre novinárov v Španielsku so 49 federatívnymi a 17 prepojenými združeniami zastupujúcimi zhruba 19 000 členov. Jej korene siahajú do roku 1922. Na FAPE sa ako na odborovú organizáciu vzťahuje zákon č. 91/1977 o profesijných združeniach. Členovia sa riadia Stanovami a Etickým kódexom prijatým v roku 1993. Federácia má svoju Arbitrážnu komisiu ako interný etický orgán samoregulácie novinárskej profesie s cieľom podpory etickej žurnalistiky. Arbitrážne rieši spory medzi novinárskym stavom a občanmi, ktorí sa cítia dotknutí určitým obsahom. Bez sankčnej právomoci je morálnou autoritou a predstavuje doplnkovú alternatívu k právnej úprave.

Švédsko, Svenska Journalistförbundet (www.sjf.se)

Švédske združenie novinárov si každé štyri roky určí plán činností. V období rokov 2018 – 2021 uprednostňuje týchto šesť oblastí: boj s neistotou (bezpečnosť, poistenie), zvýšenie hodnoty práce novinárov (kolektívne zmluvy, stagnácia mzdy), zníženie stresu a podpora zdravia (pracovné prostredie, pracovná doba), posilnenie novinárov (násilie voči novinárom, autorské právo), organizácia členov (študentská organizácia, seniorský klub), rozvoj mediálneho priemyslu (nové médiá, diverzita).

Základom odborovej práce Švédskeho združenia novinárov sú kluby. Všetci členovia (okrem priamych členov) patria do klubu. Klub má zástupcov volených ostatnými členmi, ktorí rokujú a zastupujú zamestnaných členov na pracoviskách. Kluby na voľnej nohe využívajú spoločné záujmy členov na voľnej nohe inými spôsobmi. Kluby s mnohými členmi alebo umiestnené vo väčších spoločnostiach možno rozdeliť do niekoľkých sekcií.

Švédske združenie novinárov každoročne vyhlasuje desiatky štipendií na jazykové kurzy, na rozvoj zručností, kurzy bezpečnosti alebo na účasť na vzdelávacích seminároch. Štipendiá sú financované kompenzáciami za autorské práva od rôznych spoločností.

Taliansko, Federazione Nazionale della Stampa Italiana (www.fnsi.it)

Hlavnou činnosťou Národnej federácie talianskej tlače (FNSI) je uzatváranie kolektívnych pracovných zmlúv a zabezpečenie odborovej pomoci regionálnym tlačovým združeniam a štruktúram odborových spoločností (redakčné výbory a správcovia). Zástupcovia odborových konfederácií (CGIL, CISL, UIL a UGL) sú prítomní v Národnej rade FNSI ako poradcovia. FNSI zastupuje výlučne záujmy novinárov.

Národný kongres so všetkými poradnými právomocami sa koná každé štyri roky za účasti 309 delegátov novinárov volených z 19 federatívnych združení. Národná rada, poradný

orgán poverený vykonávaním kongresových rozhodnutí a uznesení, je zložená z 91 odborných poradcov a 25 publicistických spolupracovníkov volených čiastočne priamo národným kongresom a čiastočne delegáciami regionálnych združení. Výkonná rada, riadiaci orgán odborov, volený Národnou radou, sa skladá z 11 profesionálnych novinárov a troch spolupracovníkov. Generálny tajomník, profesionálny novinár, je volený priamo Kongresom a má právnu zodpovednosť za prevádzkové vedenie zväzu. Medzi štatutárne orgány FNSI patrí aj Národná konferencia redakčných výborov a správcov, poradný orgán združujúci zástupcov odborov volených vo všetkých novinách a Rada predsedov regionálnych združení.

2. Inštitúty ochrany novinárov

Ochranu novinárov v širšom meradle majú v kompetencii:

- a) medzinárodné organizácie novinárov;
- b) tlačové rady, komisie, ombudsmani a pod. na úrovni štátov či konkrétnych médií.

A) Medzinárodné organizácie novinárov

International Federation of Journalists (IFJ, www.ifj.org)

Medzinárodná federácia novinárov je najväčšou svetovou organizáciou novinárov. Reprezentuje 600 000 mediálnych profesionálov zo 187 odborových zväzov a združení vo viac ako 140 krajinách. IFJ organizuje kolektívne akcie na podporu novinárskych odborových zväzov v boji za spravodlivé platy, dôstojné pracovné podmienky a pri ochrane ich pracovných práv. Podporuje medzinárodné opatrenia na obranu slobody tlače a sociálnej spravodlivosti prostredníctvom silných, slobodných a nezávislých novinárskych odborových zväzov. Bojuje za rodovú rovnosť vo všetkých jej štruktúrach, politikách a programoch.

IFJ podporuje novinárov a ich odbory v boji za ich pracovné a profesijné práva a zriadila Medzinárodný bezpečnostný fond na poskytovanie humanitárnej pomoci novinárom v núdzi.

IFJ začala kampaň za [Medzinárodný dohovor o bezpečnosti a nezávislosti novinárov](#).

Ako orientácia slúži Globálna etická charta novinárov, <https://www.ifj.org/who/rules-and-policy/global-charter-of-ethics-for-journalists.html>.

European Federation of Journalists (EFJ, www.europeanjournalists.org)

Európska federácia novinárov je najväčšou organizáciou novinárov v Európe a zastupuje viac ako 320 000 novinárov v 72 novinárskych organizáciách v 45 štátoch. Konštituovala sa v roku 1994 v rámci IFJ. Bojuje za sociálne a profesijné práva novinárov pracujúcich vo všetkých mediálnych sektoroch v celej Európe prostredníctvom silných odborových zväzov a združení. EFJ podporuje a obhajuje práva na slobodu prejavu a informácií zaručené v článku 10 *Európskeho dohovoru o ľudských právach*. EFJ podporuje svoje pridružené spoločnosti pri rozvoji odborov, náboje nových členov a pri udržiavaní alebo vytváraní prostredí, v ktorých existuje kvalita, novinárska nezávislosť, pluralizmus, hodnoty služieb vo verejnom záujme a dôstojná práca v médiách.

EFJ je uznávaná Európskou úniou a Radou Európy ako reprezentatívny hlas novinárov.

[Správa o vyšetrovacej misii v Škandinávii](#) ukazuje politiky a prístupy, ktoré môžu inšpirovať zmeny k lepšej slobode médií.

European Centre for Press and Media Freedom (ECPMF, <https://www.ecpmf.eu>)

Európske centrum slobody tlače a médií je nezisková organizácia, ktorá bola založená v Lipsku v Nemecku v roku 2015. Funguje na základe *Európskej charty slobody tlače* a *Charty základných práv Európskej únie*. Víziou centra je spoločnosť, v ktorej sloboda médií umožňuje otvorený diskurz a každý môže vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie. Poslaním ECPMF je propagovať, zachovávať a brániť slobodu médií monitorovaním jej porušovania, poskytovaním praktickej podpory a zapojením rôznych zainteresovaných strán z celej Európy.

Centrum sa zaoberá prípadmi porušovania slobody tlače v členských štátoch EÚ i mimo nich, je spolufinancované z prostriedkov Európskej komisie (v roku 2016 bolo predmetom [rezolúcie](#), ktorá mala cieľ odstrániť možný konflikt záujmov pri poberaní dotácií).

[Správa ECPMF o útokoch na novinárov v Nemecku v roku 2018](#)

[Správa ECPMF o vyšetrovacej misii slobody médií v Česku v roku 2019](#)

Mapovanie mediálnej slobody je platforma ECPMF, ktorá identifikuje hrozby, porušenia a obmedzenia, ktorým čelia pracovníci médií v členských štátoch EÚ, kandidáti na vstup a susedné krajiny (<https://www.ecpmf.eu/monitor/mapping-media-freedom/>).

Alliance of Independent Press Councils of Europe (AIPCE, <https://www.presscouncils.eu/>)

Aliancia nezávislých tlačových rád v Európe je sieť nezávislých tlačových a mediálnych rád v Európe na zlepšenie spolupráce a výmeny informácií. Má 30 členov, z toho 14 je súčasťou EÚ (Rakúsko, Belgicko, Bulharsko, Cyprus, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Nemecko, Maďarsko, Írsko, Holandsko, Španielsko, Švédsko). Členstvo v organizácii je neformálne. Je možné požiadať organizáciu o výklad práva či normy.

AIPCE vytvorilo [komparatívnu databázu](#), ktorá pomáha mapovať podobnosti a rozdiely v mediálnych rádoch, pokiaľ ide o ich poslanie, štruktúru, konanie, zodpovednosť a metódy.

EthicNet – collection of codes of journalism ethics in Europe (<https://research.tuni.fi/ethicnet/country/>)

Ide o zoznam etických kódexov žurnalizmu v Európe, kódexy musia byť v súlade s európskymi hodnotami.

Independent Press Standards Organisation (IPSO), <https://www.ipso.co.uk/>)

Ide o regulačný inštitút v oblasti tlačových médií v anglicky hovoriacich krajinách.

B) Inštitúty ochrany novinárov na úrovni štátov a médií

Tlačová (mediálna) rada

Ide o samoregulačný orgán v oblasti tlače zriadený zákonom, ktorý slúži na zabezpečenie redakčnej kvality a zaručenie slobody tlače, pričom dozerá na dodržiavanie etického kódexu novinárov. Jednou z hlavných úloh tlačovej rady je riešenie sťažností medzi verejnosťou a novinármi. Služby poskytuje zadarmo. Nevykonáva zákonnú jurisdikciu. Tlačová rada je väčšinou zložená zo zástupcov z radov novinárov, médií a verejnosti. Aktuálne sa rozširuje sféra pôsobnosti o digitálne médiá (v SR premenovanie na Tlačovo-digitálna rada SR).

Takéto rady majú: Belgicko, Bulharsko, Cyprus, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Chorvátsko, Írsko, Litva, Luxembursko, Malta, Nemecko, Poľsko*, Portugalsko, Rakúsko, Slovensko, Slovinsko, Španielsko, Taliansko.

Väčšina týchto rád je združená v **Aliancii nezávislých tlačových rád Európy** ([Alliance of Independent Press Councils of Europe \(AIPCE\)](#)). V niektorých štátoch preberajú podobné kompetencie iné, či inak nazvané orgány (napr. Maďarsko, Švédsko).

Belgicko: Dve tlačové rady – flámska Raad voor de Journalistiek (www.rvdj.nl), francúzsko-nemecká Conseil de déontologie journalistique (www.cdjm.org). Generálny tajomník flámskej tlačovej rady plní funkciu mediálneho ombudsmana.

Estónsko: Dve tlačové rady – Avaliku Sõna Nõukogu (www.asn.org.ee) a Pressinõukogu (www.meedialiit.ee/pressinõukogu/). Dôvodom vzniku dvoch podobných tlačových rád bola hádka v estónskej tlačovej rade (Avaliku Sõna Nõukogu) v rokoch 2001 – 2002, po ktorej z nej vystúpilo Estónske združenie novín a založilo druhú tlačovú radu (Pressinõukogu). Ich funkcie sú totožné.

Španielsko: Dve tlačové rady – andalúzska Colegio Profesional de Periodistas de Andalucía (www.periodistasandalucia.es) a katalánska Fundació Consell de la Informació de Catalunya (www.fcic.periodistes.cat).

*Poľsko: Zákon o tlači ustanovuje Tlačovú radu, ktorá je poradným orgánom a žiadateľom vo veciach týkajúcich sa úlohy tlače v spoločenskom a politickom živote štátu. Nie je to však typický regulačný orgán a nemá žiadne významnejšie právomoci.

Ombudsman

Mediálny ombudsman je v zásade nezávislý samoregulačný disciplinárny orgán, ktorý vybavuje sťažnosti na redakčný obsah novín, časopisov, rozhlasových médií a ich webových stránok a sociálnych médií. Je vyšetrovacím orgánom v procese, vybavuje sťažnosti jednotlivcov, ktorí cítia, že sa s nimi nespravodlivo zaobchádzalo zo strany médií.

Ak mediálny ombudsman uzná, že publikovaný obsah je predmetom oprávnenej kritiky, prípad predloží mediálnej/tlačovej rade na preskúmanie a rozhodnutie. Ak rada rozhodne, že publikovaný obsah porušuje mediálno-etické pravidlá, náhradu pre sťažovateľa predstavuje zverejnenie vyhlásenia o rozhodnutí rovnakými kanálmi ako pôvodný obsah. Sťažnosti sa môžu podávať do troch mesiacov od publikovania článku. Služby mediálneho ombudsmana sa poskytujú zadarmo.

Príklady

Belgicko: *Pieter Knapen*, <https://www.rvdj.be/node/119>

Funkciu mediálneho ombudsmana plní generálny tajomník flámskej tlačovej rady (Raad voor de Journalistiek). Usiluje sa nájsť pre každú sťažnosť priateľské riešenie. Urovanie sporu môže mať rôzne formy, napríklad objasnenie alebo vysvetlenie redakčného prístupu, ospravedlnenie, uverejnenie následného článku, odpoveď, oprava alebo rozhovor, anonymizácia údajov online atď. Ak sa nedosiahne priateľské riešenie, bude nasledovať rozporové konanie, pri ktorom môžu obidve strany predložiť svoje stanovisko písomne a ústne, o čom rozhodne Rada pre žurnalistiku.

Írsko: *Peter Feeney*, <https://www.presscouncil.ie/office-of-the-press-ombudsman-164>

Sťažnosti na články alebo správanie novinára rieši najprv Kancelária ombudsmana. Pokiaľ sa jej nepodarí doceliť zmierenie, sťažnosť posunie ombudsmanovi, ktorý rozhodne.

Švédsko: *Ola Sigvardsson*, <https://medieombudsmannen.se/about-the-media-ombudsman/>; od apríla 2021 bude vymenovaný do funkcie *Caspar Opitz*

Od 1. januára 2020 nahradil dovtedajšiu Švédsku tlačovú radu (Pressens Opinionsnämnd, PON)⁷ pôsobiacu od roku 1916 i tlačového ombudsmana tzv. mediálny ombudsman, resp. verejný ombudsman pre médiá. Už aj zmena názvu odráža rozšírenie okruhov jeho činností. Ombudsman má za úlohu pomáhať jednotlivcom, ktorí oznámia, že publikovaním alebo vysielaním obsahu utrpeli neoprávnené škody. Po vyšetrení možno prípad predložiť výboru pre mediálnu etiku. Správna rada potom rozhodne. Ak sa prijme rozhodnutie, že médiá porušili etický kódex, sú povinné zaplatiť ombudsmanovi poplatok. Ombudsman môže vyšetrovať prípady aj z vlastnej iniciatívy. Sťažnosti môžu tiež podávať spoločnosti, vládne orgány a organizácie. Náhradou pre inštitúcie je právo na odpoveď alebo právo na opravu.

Ombudsman v médiách

Ombudsman sleduje a prešetruje novinárske vyjadrenia u verejnoprávných vysielateľov. Navyše prešetruje a vybavuje sťažnosti verejnosti týkajúce sa týchto záležitostí. Nezaobrá sa zvyčajne všetkými programami verejnoprávných vysielateľov (rozhlas, televízia, internet), ale iba tými, ktoré patria do žánrov spravodajstva, publicistiky, športu, informovania a vzdelávania.

Príklady

Dánsko: *Anja Lundberg Andersen*, DR (Danish Broadcasting Corporation)

Ide o pozíciu etickej manažérky, ktorá profiluje etické smernice DR interne aj externe, informuje zamestnancov DR a externých producentov o etike a redakčných hodnotách DR a radí manažérom a editorom v konkrétnych etických otázkach. Kontaktovať ju môžu aj diváci.

<https://www.dr.dk/etik-og-rettelser/dr-etik/kontakt-dr-etik>

Estónsko: *Tarmu Tammerk*, ERR (Estonian Public Broadcasting Company)

Túto pozíciu ustanovil zákon o verejnoprávnom vysielaní. Ombudsman vykonáva tiež etické školenie pre novinárov. Tarmu Tammerk má vlastnú rozhlasovú reláciu, ktorá sa zaoberá spätnou väzbou od publika a záležitosťami žurnalistiky. Ombudsman rieši najmä zložitejšie otázky týkajúce sa rovnováhy, férového použitia, spravodlivého zastúpenia a etiky.

<https://info.err.ee/982627/eesti-rahvusringhaalingu-ajakirjanduseetika-nounikuna-tootab-tarmu-tammerk>

---

⁷ Švédská tlačová rada (Pressens Opinionsnämnd, PON) bol dlhé roky orgán riadený švédskymi tlačenými médiami, ktorého úlohou bolo zisťovať, či je činnosť novín v súlade s dobrou novinárskou praxou. Za štatút PON i štatút tlačového ombudsmana a financovanie oboch zodpovedal Výbor pre spoluprácu tlače (Pressens Samarbetsnämnd), ktorý kreovali Švédske združenie vydavateľov médií (Tidningsutgivarna), Sveriges Tidskrifter, Švédská únia novinárov (Svenska Journalistförbundet) a Švédská asociácia publicistov (Publicistklubben).

Francúzsko: *Jérôme Cathala*, France Télévisions

Ombudsmana vymenúva na tri roky prezident France Télévisions. Ombudsman sa nikdy nezúčastňuje na výbere, príprave alebo vývoji programov. Nikdy nezasahuje a priori, ale iba a posteriori, vzhľadom na písomné sťažnosti od divákov. Ombudsman a jeho tím preskúmajú všetky žiadosti a rozhodnú, či treba konať.

<https://www.francetelevisions.fr/et-vous/aide-et-contact/les-mediateurs>

Holandsko: *Margo Smit*, NPO (Dutch Public Broadcaster)

Do oblasti činnosti patrí dozor nad programami ako spravodajstvo, aktuálne udalosti, šport, informovanie a vzdelávanie všetkých verejnoprávných vysielateľov a na všetkých platformách: rozhlas, televízia a internet. Margo Smit má aj podcast, v ktorom sa venuje sťažnostiam viac do hĺbky. Hodnotenie funkcie ombudsmana:

<https://ombudsman.npo.nl/over-de-ombudsman/evaluatie-functie-ombudsman>

<https://ombudsman.npo.nl/>

Slovinsko: *Ilinka Todorovski*, RTV Slovinsko

V súlade so zákonmi, ktoré upravujú RTV Slovinsko, sa poslucháči a diváci musia so svojimi sťažnosťami, návrhmi a námetmi obrátiť najskôr na šéfredaktorov jednotlivých rozhlasových a televíznych programov RTV Slovinsko. Ak nie sú spokojní s ich reakciami alebo činmi, môžu sa obrátiť na ombudsmana.

<https://www.rtv slo.si/strani/professional-standards/17#16>

V mnohých väčších médiách pôsobia aj vlastné **interné etické rady**.

3. Legislatíva a dokumenty

A) Legislatíva na národnej úrovni

Slobodu médií a tlače zaručujú v princípe už **ústavy** jednotlivých štátov EÚ (a článok 10 *Európskeho dohovoru o ľudských právach*), ktoré určujú, že každý človek má právo na slobodu slova a prejavu v akejkoľvek podobe. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie a idey bez zasahovania akéhokoľvek orgánu verejnej moci a bez ohľadu na hranice. Zároveň je možné slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejnú bezpečnosť, ochranu verejného zdravia a mravnosti.

Európsky dohovor o ľudských právach:

https://www.echr.coe.int/documents/convention_slk.pdf

Ochrana zdrojov informácií

Novinári majú právo nezverejňovať informácie, ktoré by umožnili identifikáciu zdroja informácií. Novinári majú právo odmietnuť výpoveď ako svedkovia v prípravnom konaní a v súdnom konaní o trestných činoch, ktoré chránia ich zdroje, s výnimkou veľmi obmedzených prípadov stanovených v trestnom poriadku (napr. z dôvodu predídenia zločinu). Orgány činné v trestnom konaní majú navyše iba obmedzené právomoci na vykonávanie prehliadok a zaistenie predmetov v kanceláriách a domovoch novinárov.

Podobná úprava: Estónsko, Francúzsko, Holandsko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Maďarsko, Nemecko, Poľsko, Rakúsko, Slovensko, Slovinsko, Švédsko, Taliansko.

Na medzinárodnej úrovni je zakotvená trestnoprávna ochrana dôverných novinárskych informácií. Novinár a jeho zdroj informácií musia byť krytí pred dotknutým subjektom, ale aj pred zákonným postihom za jeho utajenie (ochrana mlčanlivosti).

Tlačové zákony a mediálne kódexy

Švédsko je modelovým príkladom štátu, ktorý vo svojej legislatíve ochraňuje novinárov, najmä v tlačovom zákone, ide najďalej:

[Zákon o slobode tlače \(FPA\)](#)⁸

⁸ Dostupné aj na: <https://accountablejournalism.org/ethics-codes/MAS-Reference-Swedish-Press-Law>

Základný zákon o slobode prejavu (FLFE)

Z praktického hľadiska je dôležitá ochrana napr. v prípade, keď štátny zamestnanec alebo úradník miestnej samosprávy odovzdá materiál, ktorý je v tajnosti, príslušnému príjemcovi na zverejnenie (noviny, spravodajská agentúra atď.). Základné pravidlo je, že nemôže byť odsúdený za porušenie svojej povinnosti mlčanlivosti. Podobná imunita existuje aj v prípade osôb, ktoré získavajú informácie na zverejnenie (pozri tiež FPA 1: 9; FLFE 1:12). Uplatňujú sa určité výnimky (pozri FPA 7: 3; FLFE 5: 3): osoba napríklad nesmie odovzdať alebo získavať informácie, ak sa to môže klasifikovať ako špionáž.

Prepracované tlačové zákony majú aj viaceré ďalšie štáty západnej Európy, najmä Dánsko, Francúzsko, Holandsko, Nemecko či Španielsko.

Pokiaľ ide o širšie mediálne zákonníky, dotýkajúceho sa kompletného spektra médií, ktoré na ne kladú zvýšené nároky aj ako na zamestnávateľov, môžeme za vzorový označiť **holandský Mediálny zákonník**. Kvalitné kódexy majú tiež Írsko, Nemecko či Švédsko. **Nemecko** bolo jednou z prvých krajín, ktorá prijala internetový zákon, ktorý je taktiež hodný inšpirácie.

V stredoeurópskom priestore je však možné konštatovať, že legislatívna ochrana novinárov tu nie je na národnej úrovni podrobnejšie rozpracovaná a táto oblasť by si zaslúžila oveľa väčšiu pozornosť, a to najmä pokiaľ ide o nepostačujúce tlačové zákony.

B) Medzinárodné normy dotýkajúce sa slobody prejavu a práv novinárov

- Všeobecná deklarácia ľudských práv
- Listina základných práv a slobôd
- Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd
- Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach

Dokumenty týkajúce sa žurnalistiky zo strany medzinárodných organizácií a inštitúcií pôsobiacich v Európe

Rezolúcia Rady Európy 1003 (1993) o etike žurnalistiky

Médiá majú etickú zodpovednosť voči občanom a spoločnosti. Profesia novinára obsahuje práva i povinnosti, slobodu i zodpovednosť. Musí sa rozlišovať medzi správami a názormi. Vysielané správy musia byť založené na pravdivosti, zaručenej vhodnými spôsobmi overenia a dôkazov a nezaujatosti pri podávaní faktov, popisu a rozprávania. Vyjadrovanie názorov môže mať formu myšlienky alebo poznámky k všeobecným myšlienkam alebo formu poznámok týkajúcich sa aktuálnych spravodajských informácií. Názory, ktoré majú formu poznámok k udalostiam alebo činom vzťahujúcim sa

k jednotlivcom alebo inštitúciám nesmú mať snahu popierať alebo zatajovať skutočné fakty či údaje.

Rezolúcia 1577 (2007) Rady Európy k dekriminalizácii defamácie (ohovárania)

Zaručuje sa sloboda prejavu. Novinári musia konať v dobrej viere a poskytovať presné, dôveryhodné informácie, v súlade s etikou novinárov.

Rezolúcia 2066 (2015) Rady Európy Zodpovednosť médií a etika v meniacich sa médiách

Sloboda prejavu v médiách je nevyhnutným predpokladom demokratickej spoločnosti a predstavuje kľúčovú požiadavku pre pokrok spoločnosti a pre rozvoj každého jednotlivca. Sloboda prejavu sa v plnom rozsahu aplikuje iba pri splnení podmienok a obmedzení, ktoré predpokladá *Európsky dohovor o ľudských právach*.

Odporúčanie Výboru ministrov o ochrane žurnalistiky a bezpečnosti novinárov a iných mediálnych aktérov CM/Rec(2016)4

Ešte v roku 2016 prišla výzva na zabezpečenie väčšej ochrany tejto profesie. K rezolúcii pristúpila aj Slovenská republika. Rada Európy vydala k rezolúcii Implementačného sprievodcu.⁹

Rezolúcia Európskeho parlamentu zo dňa 19. apríla 2018 (2018/2628(RSP)) týkajúca sa ochrany investigatívnych novinárov v Európe (známa aj ako rezolúcia J. Kuciaka a M. Kušnírovej). Nachádza sa tu výpočet relevantných medzinárodných dokumentov na ochranu slobody prejavu a novinárov, upozorňuje na už prijaté rezolúcie i *Medzinárodný dohovor o ochrane práv novinárov* (2017).

Charta Európskej federácie novinárov o pracovných podmienkach novinárov

Charta je usmernením o pracovných podmienkach novinárov, ktoré podpísalo 12. februára 2019 v Belehrade 14 zástupcov novinárskych organizácií pridružených k EFJ a popredné novinárske odbory zo západného Balkánu a Turecka. Je otvorená na podpis všetkým novinárskym organizáciám, súkromným alebo verejným mediálnym spoločnostiam alebo orgánom, ktoré sú ochotné zaviazat sa k zlepšeniu pracovných podmienok a posilneniu pracovných práv novinárov a pracovníkov médií v Európe, bojovať proti cenzúre a podporovať voľný prístup k informáciám a ochranu zdrojov. Myšlienka charty bola iniciovaná v roku 2018 v rámci projektu financovaného UNESCO-EÚ s názvom *Budovanie dôvery v médiá v juhovýchodnej Európe a Turecku*.

Charta obsahuje 10 článkov zhrňujúcich hlavné princípy ovplyvňujúce vzťahy medzi novinármi, ich zamestnávateľmi a verejnou mienkou ako konečným príjmom ich produkcie.

---

⁹ *How to protect journalist and other media actors. Implementation Guide to Recommendation CM/Rec(2016)4 on the Protection of journalism and safety of journalists and other media actors*, Rada Európy, 2020. Dostupné po stiahnutí na: <https://edoc.coe.int/fr/medias/8283-how-to-protect-journalists-and-other-media-actors.html#> [cit. 24.9.2021].

Formuluje tiež hlavné hodnoty, ktoré by mali súkromné alebo verejné orgány – vrátane inštitúcií EÚ – rešpektovať pri zaobchádzaní s novinármi. Cieľom je dosiahnuť, aby sa stala charta referenčnou hodnotou pre pracovné podmienky novinárov a pri hodnotení slobody médií v celej Európe.

Záver

Skúmaná oblasť je veľmi citlivá, najmä v posledných rokoch sme boli svedkami dokonca tragických udalostí dotýkajúcich sa novinárskej obce, a to aj v Slovenskej republike. Zároveň je to problematika široká a rôznorodá. Ochrana novinárov má mnoho aspektov – od ochrany slobody slova a vyjadrovania, ktorá je dnes vo všetkých členských štátoch EÚ základným pilierom demokracie, cez právo na zverejňovanie chýlostivých informácií a zároveň nezverejňovanie zdroja informácií, ďalej cez pracovnoprávne postavenie novinárov a zaobchádzanie s nimi, až po konkrétne sťažnosti či súdne spory.

Opačnou stranou mince sú požiadavky kladené na samotných novinárov, zväčša zhrnuté v etických kódexoch (chartách novinárskej etiky) jednotlivých národných stavovských organizácií inšpirovaných medzinárodnými dokumentmi. Tak ako je potrebné chrániť novinára pred násilím, urážaním, osočovaním či obmedzovaním slobody vyjadrovania, zároveň je potrebné chrániť osoby, ktoré môžu byť dotknuté zverejneným obsahom – ten by mal byť pravdivý, objektívny, neurážlivý, nediskriminačný a podobne, teda nemal by narúšať práva a slobody dotknutých osôb. Dôležitá je aj ochrana verejného záujmu.

Podľa tohto by sa aj samotné organizácie a inštitúty obhajujúce práva novinárov, resp. ich činnosť, dala rozdeliť na dve skupiny: tú, ktorá poskytuje ochranu a pomoc novinárom, a tú, ktorá sleduje dodržiavanie etických princípov a zásad žurnalistiky z ich strany.

V našej analýze sme sa pokúsili priniesť prehľad relevantných novinárskych združení v jednotlivých štátoch EÚ, ktorým dáva legitimitu aj to, že sú členmi všeobecne rešpektovanej Európskej federácie novinárov. Priniesli sme bližší pohľad na niektoré z nich, na ich postavenie, organizáciu, právomoci a okruh činností, prípadne na ich interné etické komisie. Popri týchto reprezentatívnych združeniach pôsobia vo väčšine štátov mnohé ďalšie novinárske organizácie, zväčša s menšou členskou základňou a bez medzinárodného ukotvenia. Zvyčajne majú status občianskych združení.

Národné novinárske združenia sú oprávnené obracať sa na strešné medzinárodné novinárske organizácie a podieľať sa na ich činnosti či kampaniach. Sú strážcami dodržiavania a implementácie medzinárodných dokumentov ochrany novinárov na domácej pôde.

Na dodržiavanie etických princípov v žurnalizme, ako aj na riešenie možných sporov a konfliktov pri novinárskej práci dohliadajú v niektorých štátoch zvláštne inštitúcie pôsobiace na národnej úrovni alebo priamo v konkrétnych médiách. Ide najmä o tlačové (a mediálne) rady a mediálnych ombudsmánov. Ich prvoradým cieľom je dosiahnuť priateľské urovnutie prípadných sťažností a podnetov. Vo väčšine štátov majú vysokú morálnu autoritu.

Na úrovni konkrétnych médií potom existujú inštitúty interných ombudsmanov či etických rád, ktoré sledujú prácu svojich novinárov.

V poslednej časti sme sa pokúsili načrtnúť situáciu v ochrane práv novinárov v dokumentoch. Môžeme konštatovať, že v štátoch strednej Európy (najmä V 4) nie je národná legislatíva dostatočne rozpracovaná. Inšpiráciou pri tom môžu byť tlačové zákony a mediálne kódexy viacerých štátov západnej Európy, najmä Holandska, Nemecka či Švédska, ako aj medzinárodné dokumenty, najmä tie, ktoré schválili najvyššie európske inštitúcie.

Výzvou do budúcnosti je zvyšovanie organizovanosti novinárov v stavovských (prípadne odborových) novinárskych organizáciách, pristúpenie čoraz vyššieho počtu štátov k rôznym medzinárodným dohovorom o ochrane novinárov a žurnalistiky, premietnutie relevantných medzinárodných dokumentov a najmä odporúčaní Európskeho parlamentu do národnej legislatívy niektorých štátov EÚ, napríklad v ich tlačových zákonoch či prípadne v špeciálnych Mediálnych zákonníkoch. Taktiež najmä verejnoprávne médiá a veľkí zamestnávateľia v oblasti žurnalistiky by mali posilňovať rozpracovanosť svojich vnútorných kódexov i postavenie inštitútov dohľadu nad dodržiavaním etických princípov a riešením sporov, ďalej by mali zlepšovať podmienky práce novinárov a usilovať sa o z prehĺbovanie povedomia verejnosti o význame slobodnej žurnalistiky v spoločnosti.

Zdroje

1. European Centre for Parliamentary Research and Documentation (ECPRD). Nasledujúce požiadavky, dostupné v internej databáze po prihlásení:
<https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request>
- 1388 Journalists – Protection of source of information – disclosure/non-disclosure of sources
Novinári – ochrana zdroja informácií – odhalenie/neodhalenie zdrojov, 11/02/2010
- 1706 Press and Media freedom in Europe
Sloboda tlače a médií v Európe, 18/04/2011
- 1938 Regulation of the Press/Newspapers
Regulácia tlače / novín, 27/02/2012
- 2001 Press councils / news ombudsmen
Tlačové rady / mediálni ombudsmeni, 15/05/2012
- 2090 Legal framework for mass media
Právny rámec pre masmédiá, 13/09/2012
- 2119 Legislation on the operation of the media
Legislatíva o fungovaní médií, 11/10/2012
- 2357 Protection of journalists' sources
Ochrana novinárskych zdrojov, 18/07/2013
- 2509 Social protection to the journalists killed in war
Sociálna ochrana novinárov zabitých vo vojne, 24/03/2014
- 2637 Media and privacy violation of individuals
Médiá a narušenie súkromia jednotlivcov, 15/09/2014
- 2799 Update to request no. 2357 – Protection of journalists' sources
Aktualizácia požiadavky č. 2357 – Ochrana novinárskych zdrojov, 31/03/2015
2. Slovenský syndikát novinárov. Dostupné online: <http://www.ssn.sk/>; [cit. 24.9.2021]
3. International Federation of Journalists. Dostupné online: <https://www.ifj.org/>; [cit. 24.9.2021]
4. European Federation of Journalists. Dostupné online: <https://europeanjournalists.org/>; [cit. 24.9.2021]
5. Alliance of Independent Press Councils of Europe (AIPCE). Dostupné online: <https://www.presscouncils.eu/>; [cit. 24.9.2021]
6. Accountable Journalism. Dostupné online: <https://accountablejournalism.org/>; [cit. 24.9.2021]
7. How to protect journalist and other media actors, Rada Európy, 2020. Dostupné po stiahnutí na: <https://edoc.coe.int/fr/medias/8283-how-to-protect-journalists-and-other-media-actors.html#>; [cit. 24.9.2021]
8. webové sídla novinárskych organizácií a inštitúcií uvedené hypertextovým odkazom v texte